

Mizah Tarzları ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma

A Research on the Relationship between Humor Styles and Entrepreneurial Tendency

Asst. Prof. Dr. Şeyma Gün Eroğlu (Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey)

Merve Vural (Pamukkale University, Turkey)

Prof. Dr. Feyzullah Eroğlu (Pamukkale University, Turkey)

Abstract

Humor, which has a wide range of influences, has an important role in human life. Humor is regarded as an effective tool for transmitting a wide range of ideas, feelings, and thoughts and has long been seen as a coping strategy that is particularly healthy and effective. This is because humor is thought to be a strong antidote against negative emotions. In the previous studies, it was detected that the individuals who have a sense of humor also have high task motivation, cheerfulness, high self-esteem and social dominance, and more importantly, humor was found to be positively associated with the creative personality traits.

According to Humke and Schaefer (1996), humor and creativity involve both taking risks and generating unusual reactions. Moreover, entrepreneurship includes concepts such as innovation, risk-taking, tolerance to uncertainty, the need for achievement and locus of control. Likewise, entrepreneurial characteristics are defined by creativity, innovation, risk-taking, struggle and high motivation for success. In this respect, it is thought that there is a close relationship between entrepreneurial tendency and sense of humor.

This study aims to examine the relationship between individuals' humor styles and entrepreneurial tendencies. The sample of the study consists of students of the Faculty of Economics and Administrative Sciences of Pamukkale University and students of the Faculty of Engineering. We use the most preferred scales in the literature to measure humor styles and entrepreneurship tendency. We test the data through statistical methods and analyze the relationship between students' entrepreneurial tendencies and humor styles.

1 Giriş

Mizah kavramı, kendi içinde çok farklı anlam çeşitliliğine sahip olan geniş bağlamli kavramlardan biridir. Mizah kavramı; şaka, gülmece, komedi, hiciv, ironi ve nükte gibi alt kavramların birbiriyle aynı anlam kümesine dahil olması nedeniyle zaman zaman birbirinin yerine kullanılmış olsa bile, gerçekte aralarında belirli bir anlam ve üslup farklılığı olan bir kavram bileşenidir. Mizah kavramı, içerdiği kavramlar ile en düşük yetenek ve zekaya sahip olan kişilerin keyif ve eğlenme eylemlerinden başlayarak, en yetenekli ve yüksek zekaya sahip olan kişilerin sorun çözücü ve yaratıcı zihinsel etkinliklerine kadar, geniş yelpazede bir anlam hiyerarşisine sahiptir. Yaratıcı zihinsel etkinliklerin ekonomik faaliyetler boyutu ile ilgili olan bir kavram olarak girişimcilik, her türlü mal ve hizmet üretimi için zorunlu olan bütün üretim faktörlerini ve bileşenlerini, tüketicilerin talep ve beklentilerine uygun düşecek nicelik ve nitelikte üretilmesini ve onlara ulaştırılmasını sağlayan işlem ve eylemlerin tümüdür. Bu çerçevede girişimcilik olgusu, kendi dışındaki diğer üretim faktörlerini (emek, toprak ve sermayenin) bir araya getirerek, bütün mal ve hizmet üretimi ile bunların nihai tüketiciye ulaştırıncaya kadar gerçekleştirilen tüm ekonomik ve işletmecilik işlevlerinin yerine getirilmesini sağlamak suretiyle çok geniş bağlamli bir anlam kümesini temsil eden etkinlikler toplamını ifade etmektedir. Girişimcilik kapsamında bulunan tüm üretim faktörleri ve diğer işletmecilik işlevleriyle ilgili olarak ortaya çıkan ve son derece karmaşık bir süreci temsil eden bütün etkinliklerin, belirli bir eşgüdüm ve düzen içerisinde gerçekleştirilmesi, büyük ölçüde çok yönlü ve dinamik bir yetenek sayesinde olabilmektedir. Bu bağlamda, önemli bir kişilik niteliği olarak mizahın, çok yönlü ve dinamik bir yetenek gerektiren nispeten olumlu boyutları ile yine çok yönlü ve dinamik bir yeteneği gerektiren girişimcilik eğilimleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu öngörülmektedir. Bu çalışmanın amacı girişimcilik potansiyeli yüksek olan işletme ve endüstri mühendisliği bölümlerinde öğrenim gören üniversite son sınıf öğrencilerinin sahip oldukları mizah tarzları ile girişimcilik eğilimleri arasında ilişki olup olmadığını ve mizah tarzları düzeylerine göre girişimcilik düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir.

2 Mizah Kavramı ve Mizah Tarzları

Basit bir tanımlamayla mizah, güldürünün -nükte, eğlence, absürtlük, iğneleme, alay etme, hiciv veya ironi gibi- bir unsurudur ve temel olarak yaşama dair sorunlara karşı güler yüzlülüğü simgelemektedir (Ruch, 1998). Daha geniş bir tanımlamayla mizah; hiciv (kişisel ya da toplumsal aksaklık ve yanlışlıkları, entelektüel bir tavır ve sanatkarane bir tarzda ortaya koyma), ironi (temeli Sokrates'e dayanan, düşünsel tartışmaları yönlendirmek ve bilindiği iddia edilen konulardaki bilgisizliği ortaya çıkarmak maksadıyla konuyu bilmezlikten gelme üslubu

dahilinde, karşıdaki kişinin çelişkiye düşürülüp gerçeğe yüzleşmesinin sağlandığı zeka ürünü bir teknik) ve nükte (yetenek ve zekanın katkısı ile entelektüel birikim aracılığıyla cinas, istiare, kinaye ve teşbih gibi edebiyat yöntemleriyle gerçekleştirilen zarif, etkili ve sanatkarca yapılan eleştiri) (Eker, 2014) gibi sosyal girişimciliği yüksek ve entelektüel yönleri baskın olan kişilerin söz ve eylemleridir. Aristo'dan bu yana gelen mizah geleneğine göre mizah, normalde birbirinden tamamen farklı olan iki fikrin, kavramın veya durumun şaşırtıcı veya beklenmedik bir şekilde bir araya gelmesini içermektedir (Ruch, 2001). Psikanalitik teorisyenlerden Freud'e göre ise mizah özellikle dünya üzerindeki sorunlara ve genel olarak insan doğasının zayıf yönlerine karşı anlayışlı, hoşgörülü ve iyiliksever bir eğlenmeyi ifade etmektedir (Samson ve Gross, 2012). Bu çerçevede, fikirleri esprili bir şekilde manipüle etme ve fikirlere farklı bir açıdan bakabilme bilişsel yeteneği ile ifade edilen mizah anlayışı, bireylerin rahatsız edici olayları stresli, can sıkıcı veya korkutucu olarak görmek yerine, komik olarak algılamalarını mümkün kılmaktadır (Kelly, 2002). Mizah, pek çok yazarlar tarafından sadece gülmekle ilgili olumlu durumlarla sınırlı tutulmamıştır (Ruch, 2001). Özellikle çağdaş mizah araştırmacıları, mizahın heterojen olma özelliğine vurgu yapmaktadırlar. Freud'den günümüze kadar mizah biçimleri ile ilgili yapılan başlıca ayırmalardan biri, daha olumlu (iyi niyetli, yardımsever, düşmanca olmayan) ve daha olumsuz (saldırgan ve aşağılayıcı) mizah tarzlarıdır (Samson ve Gross, 2012). Mizah aynı zamanda birçok hedefe ulaşmak için kullanılabilir çok işlevli bir araç olma niteliğine de sahiptir (Romero ve Cruthirds, 2006).

Thorson ve Powell (1991) mizah anlayışının çok boyutlu olduğunu ileri sürmüşler ve mizah anlayışının içinde yer aldığını iddia ettikleri altı unsurdan bahsetmişler ve bu unsurları şu şekilde sıralamışlardır: (1) Mizah üretimi aslında mizahi olabilme yeteneği, nükteli konuşma, herhangi bir durumdaki gülünç şeyleri tanımlama ve yaratma ve başkalarını eğlendiren unsurlarla bunu ilişkilendirme, (2) şakacılık anlayışı, iyi huylu olma ve iyi zaman geçirme yeteneği, (3) mizahı sosyal hedeflere ulaşmak için kullanabilme yeteneği, mizahı gergin bir durumu kolaylaştıracak bir araç olarak kullanma, sosyal normları güçlendirmek ve grup içi dayanışmayı artırmak, (4) mizahı kişisel olarak teşhis edebilme, mizahı olarak kendini tanımlama, (5) mizahı, mizahi insanları ve mizahi durumları değerlendirebilme (6) mizahın bir uyum mekanizması olarak kullanılması, sorunlara gülebilmek veya mizah kullanımı yoluyla zor durumların üstesinden gelme. Martin ve diğerleri (2003) mizah anlayışını şu şekilde kavramsallaştırmaktadırlar: (1) Bilişsel yetenek (espri yapma, espriyi anlama ve yeniden üretme gibi), (2) estetik bir tepki, (3) sürekli bir davranış şekli, (4) duygularla ilişkili mizaç özelliği, (5) bir tutum, (6) bir başa çıkma stratejisi ya da savunma mekanizması.

Bununla birlikte son dönemdeki araştırmalar, mizahın hem uyumlu hem de uyumsuz tarzlarını içeren çok boyutlu bir yapı olduğunu ortaya koymuştur (Stieger vd., 2011). Chen ve Martin (2007) olumlu iki mizah tarzından katılımcı mizahı, komik şeyler söyleme, şaka yapma ve başkalarını eğlendirme, ilişkileri kolaylaştırma ve kişilerarası gerilimleri azaltmak için anında esprili şakalar yapma eğilimi olarak tanımlarken, kendini geliştirici mizahı ise yaşanan sorunlarla sıklıkla eğlenme, stres ve sıkıntı karşısında bile mizahi bakış açısını koruma ve mizahı bir duygu düzenleme mekanizması olarak kullanma eğilimi şeklinde izah etmişlerdir. Yazarlar, olumsuz iki mizah tarzından saldırgan mizahı, başkalarını eleştirmek ya da manipüle etmek amacıyla mizahı iğneleme, alay etme, hor görme ve aşağılama olarak kullanma eğilimi, kendini yıkıcı mizahı ise kendi aleyhine komik şeyler yaparak ya da söyleyerek başkalarını eğlendirme girişimleri, aşırı derecede kendini küçük düşürücü mizah, aşağılandığında ya da alay edildiğinde başkalarıyla birlikte gülmek ve mizahı başkalarına yaranmak için kullanma şeklinde tanımlamışlardır.

Katılımcı mizah, bireyin hem kendini hem de başkalarını olumlu bir şekilde kabul eden kişilerarası ilişkilerin kurulmasını ve geliştirilmesini kolaylaştıran ve sosyal durumlarda kullanılan yararlı ve cana yakın bir mizah tarzı olarak tanımlanmaktadır (Kuiper ve Leite, 2010). Katılımcı mizah, muhtemelen kişilerarası birleştiriciliği ve çekiciliği artıran ve mizahın bireyin kendisi ve başkaları için olumlu olan ve esasen düşmanca olmayan kullanımınıdır (Martin vd., 2003). Katılımcı mizah, kişilerarası ilişkileri kolaylaştırmak için dostça bir mizah kullanımını içerir (Veselka vd., 2010). Katılımcı mizah kullanan bireylerin sosyal etkileşimleri geliştirmeye çalıştıkları söylenebilir (Romero ve Cruthirds, 2006).

Kendini geliştirici mizah tarzı, yaşama mizahi bir perspektiften bakma yeteneğini içerir ve sıkıntılı veya stresli olaylara verilen olumsuz duygusal ve bilişsel tepkileri azaltarak kişisel stres ile başa çıkmak için kullanılmaktadır (Kuiper ve Leite, 2010). Kendini geliştirici mizah, hayatın stres yaratan faktörlerinde eğlenceli yönler bulma kabiliyeti ile karakterize edilmektedir (Veselka vd., 2010). Kendini geliştirici mizah sergileyen insanlar, mizahi bir yaşam görüşüne sahiptirler ve kaçınılmaz dertleri yüzünden çoğu zaman aşırı stresli değillerdir. Bu mizah tarzı, olumlu bir bakış açısını sürdürmeye yardımcı olan ve stresin üstesinden gelmek için bir başa çıkma mekanizmasıdır (Romero ve Cruthirds, 2006).

Uyumsuz mizah tarzlarından kendini yıkıcı mizah, bireyin başkalarının onayını kazanmak için kendisine yönelttiği, saldırgan mizah ise bireyin kendisi hakkındaki olumlu hisleri artırmak için başkalarına yönelttiği mizah tarzıdır (Kuiper ve Leite, 2010). Kendini yıkıcı mizah, bireylerin kendileri hakkında aşırı aşağılayıcı mizahi açıklamalar yaparak başkalarını eğlendirme çabalarını temsil etmektedir (Veselka vd., 2010). Kendini yıkıcı mizah, bireyin kendi aleyhine komik şeyler söyleyerek ya da yaparak diğer insanların onayını alma ya da kendini sevdirmeye çabalarını ifade eder (Martin vd., 2003). Kendini yıkıcı mizah tarzını kullanan bireyler, kendi zayıf yönleriyle dalga geçerek başkalarını eğlendirmeye çalışmakta ve diğer insanlara kendilerini sevdirmeye eğilimi içindedirler

(Liu, 2012). Romero ve Cruthirds (2006), örgütlerde kendini yıkıcı mizah tarzını kullanan bireylerin, statü seviyelerini düşürme ve kendilerini daha yaklaşılabılır hale getirmeyi arzu ettiklerini ileri sürmüşlerdir. Kendini yıkıcı mizah tarzı, yalnızlık, utangaçlık, depresyon ile pozitif ilişkili ve görünür özsaygıyla negatif korelasyon gösterdiği bulunmuştur (Stieger vd., 2011). Stieger ve diğerleri (2011) zarar görmüş özsaygı ile kendini yıkıcı mizah arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Genel olarak saldırgan mizah tarzı, başkaları üzerindeki olası etkilerini göz önüne almaksızın ve kişinin diğer insanları ötekileştirecek ve incitecek komik şeyleri söyleme dürtüsüne muhtemelen direnmekte zorlandığı mizah ifadelerini içermektedir. Bu mizah tarzına cinsiyetçi ya da ırkçı mizahı örnek olarak göstermek mümkündür (Martin vd., 2003). Saldırgan mizah, başkalarına zarar vermek ya da onları manipüle etmek için alay ve eleştirinin kullanılmasını içermektedir (Veselka vd., 2010). Saldırgan mizah tarzına sahip bireyler, genellikle örtülü bir alay etme tehdidi yoluyla başkalarını manipüle etmeyi amaçlamaktadırlar (Romero ve Cruthirds, 2006). Saldırgan mizah, kişilerarası ilişkiler üzerinde güçlü olumsuz etkiye sahiptir. Çünkü bu mizah tarzı, özellikle diğer insanlara hakaret etme ve onları küçümseme amacı taşımaktadır (Kuiper ve Leite, 2010).

3 Girişimcilik ve Girişimci Kavramları

Girişimcilik, daha önce mevcut olmayan örgütlenme çabaları yoluyla, yeni mal ve hizmetleri, örgütlenme biçimlerini, pazarları, süreçleri ve hammaddeleri pazara sunma fırsatlarının keşfedilmesi, değerlendirilmesi ve bunlardan yarar elde edilmesini içeren bir faaliyettir (Shane, 2003). Baumol (1968) girişimciliği, statü, güç ve zenginlik elde etme kararlılığıyla, hayal gücü, cesaret, yaratıcılık, liderlik ve azimli olmayı gerektiren ve sıra dışı bir tarzla gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlamaktadır. Yeni ürün ve süreçlerin yaratılması, yeni girişimlerin meydana getirilmesi olarak kavramsallaştırılan girişimcilik McMullen ve Shepherd 'e (2006) göre eylem gerektirmektedir. Onlara göre girişimci olmak, takip etmeye değer bulunan bir fırsat doğrultusunda hareket etmektir.

Shane ve Venkataraman (2000) farklı yazarların tanımlarından yola çıkarak girişimciliğin fonksiyonlarını şu şekilde tanımlamışlardır: (1) girişimcilik, teknik bilgiyi ürün ve hizmete dönüştürme mekanizmasıdır, (2) girişimcilik ekonomideki verimsizliklerin fark edilmesini ve azaltılmasını sağlayan bir mekanizmadır, (3) girişimcilik, ekonomideki ürün ve süreçlerdeki yeniliği ve değişim süreçlerini yönlendiren önemli bir motor güçtür. Robinson ve diğerleri (1991) girişimcilik ile ilgili olarak 4 alt tutum olduğunu ileri sürmüş ve bu tutumları şu şekilde ifade etmişlerdir: (1) İşteki başarı, bir iş girişiminin başlangıcı ve büyümesi ile ilgili somut sonuçları ifade etmektedir, (2) İşte inovasyon, iş faaliyetlerinde yeni ve farklı yolları algılama ve buna göre hareket etmek ile ilgilidir, (3) İş sonuçları üzerinde algılanan bireysel kontrol, bireylerin işleri üzerindeki etkilerini ve kontrollerini algılama düzeyleri ile ilgilidir, (4) işle ilişkili algılanan özsaygı ise, bireylerin işlerindeki gidişat ile birlikte algılanan bireysel yetkinlik ve özgüven düzeylerini ifade etmektedir.

Girişimciler, serbest girişimci toplumların canlılığı için ağır sorumluluklar üstlenmektedirler (Baumol, 1968). Girişimciler, başkalarının kaos, çelişki ve karmaşa gördükleri yerde fırsatların farkına varan bireylerdir. Ayrıca girişimciler, pazarda değişim için önemli katalizörler olarak da tanımlanabilir (Kuratko, 2015). "Girişimci" ile ilgili yapılan tanımlar, inovasyon, proaktif davranış ve risk alma unsurları etrafında birleşmektedir (Raab vd., 2005). Ücretli çalışanların aksine, girişimciler kontrol altında olmaksızın karar almak, bağımsız olarak hedef belirlemek ve eylem planları hazırlamak ve başarı seviyelerini kendileri kontrol etmek isteyen bireylerdir ve özerk olma isteği yüksek bireyler, genel olarak girişimci olmaya çok uygun bulunmaktadır (Rauch ve Frese 2014).

Nispeten yeni ve gelişmekte olan girişimcilik literatüründe; eğitim, aile, iş tecrübesi ve finansal imkanlara erişim gibi daha geleneksel kabul edilen değişkenlere ek olarak bireylerin kişiliklerinin veya psikolojik özelliklerinin girişimciliğin önemli unsurlarından olup olmadığı da inceleme konusu haline gelmektedir (Fairlie ve Holleran, 2012). Aynı ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve benzeri koşullar altında bireylerin girişimcilik faaliyetleriyle ilgili olarak neden farklı davranışlar sergilediklerini ve girişimciler ile girişimci olmayanlar arasındaki farklılıkları inceleyen yaklaşımların temel olarak kişilik özelliklerini bağlamında konuyu ele aldıkları görülmektedir (Aksay ve İplik, 2014). Girişimcilik ile ilgili psikolojik özellikler okulu, kişilik faktörüne odaklanmakta ve girişimcilerin işe ve hayata karşı özgün değerlere ve tutumlara sahip olduklarını düşünmektedir. Bu ekolden yola çıkarak Cunningham ve Lischeron (1991), (1) dürüstlük, görev, sorumluluk ve etik davranış gibi kişisel değerler, (2) risk alma eğilimi, (3) başarıya duyulan ihtiyaç olmak üzere üç kişilik özelliğinin dikkat çekici olduğunu ifade etmişlerdir. Girişimcilik bağlamında en çok çalışılan kişilik özelliği risk toleransıdır. İşletme sahipliği doğası gereği risklidir ve risk toleransı daha yüksek olan bireylerin girişimci olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır (Fairlie ve Holleran, 2012). Risk alma eğilimi genel olarak, risk ve belirsizliğe katlanmaya hazır olma derecesi olarak tanımlanabilir (Raab vd., 2005). Raab ve diğerlerine (2005) göre girişimciliğe özgü bir özellik olarak görülen önsezi ve yeni şeyleri tanımlayabilme yeteneği, belirsizliğin yüksek olduğu çalışma ortamlarında, esnek ve başarılı problem çözme stratejileri sağlamaktadır.

4 Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemine ilişkin süreç aşağıdaki şekilde ele alınmıştır.

4.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sahip oldukları mizah tarzları ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki olup olmadığını ve katılımcıların mizah tarzları düzeyleri ile girişimcilik davranışı düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını incelemektir. Mizah kavramı ile ilgili öğrencileri kapsayan çok sayıda çalışma olmasına rağmen, bu çalışmalarda genellikle öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin ele alınmadığı görülmektedir. Mizah tarzları ile girişimcilik eğilimine ilişkin ampirik araştırmaların ilgili yazında bulunmaması dolayısıyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.2 Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınan mizah tarzları; olumlu iki mizah tarzını ifade eden katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah ile olumsuz mizah tarzlarını ifade eden saldırgan mizah ve kendini yıkıcı mizah olmak üzere dört boyutta incelenmektedir. Araştırmada bağımlı değişken olan girişimcilik eğilimi ise tek boyut olarak incelenmektedir. Kavramsal çerçeve doğrultusunda oluşturulan araştırma hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1a: Katılımcı mizah tarzı ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H2a: Kendini geliştirici mizah tarzı ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H3a: Saldırgan mizah tarzı ile girişimcilik eğilimi arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H4a: Kendini yıkıcı mizah tarzı ile girişimcilik eğilimi arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H1b: Yüksek seviyede katılımcı mizah tarzına sahip olma girişimcilik eğilimini artırmaktadır.

H2b: Yüksek seviyede kendini geliştirici mizah tarzına sahip olma girişimcilik eğilimini artırmaktadır.

H3b: Yüksek seviyede saldırgan mizah tarzına sahip olma girişimcilik eğilimini azaltmaktadır.

H4b: Yüksek seviyede kendini yıkıcı mizah tarzına sahip olma girişimcilik eğilimini azaltmaktadır.

4.3 Örneklem ve Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın örneklemini, Pamukkale Üniversitesi'nde işletme bölümü ile endüstri mühendisliği bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinden oluşan kolayda örnekleme yolu ile belirlenen 264 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Anketler araştırmacılar tarafından ders saatlerinde öğrencilere dağıtılmış, cevaplama başlanmadan önce araştırmanın amacı açıklanmış ve sonuçların üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı belirtilerek isimlerini yazmamaları istenmiştir. Son sınıf öğrencilerinin seçilme sebebi diğer öğrencilere göre nispi olarak çalışma hayatına yakın olmaları ve zorunlu olarak 'Girişimcilik' dersi almış olmalarıdır.

Araştırmaya katılan toplam 264 öğrenciden 143'ü (% 54,2) kadın ve 121'i (% 45,8) erkektir. Öğrenim gördükleri bölümlere göre katılımcıların %63,3'ü işletme, %36,7'si endüstri mühendisliği bölümlerinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların %50,4'ü bir süre başka bir iş yerinde çalıştıktan sonra kendi işini kurmak istediğini ve ayrıca katılımcıların % 53'ü gelecekte kendi işini kurma ihtimallerinin yüksek ve çok yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo-1'de yer almaktadır.

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	143	54,2
	Erkek	121	45,8
Bölüm	İşletme	167	63,3
	Endüstri Mühendisliği	97	36,7
Okulu bitirdikten sonraki mesleki idealiniz nedir?	Daima kamu sektörü	44	16,7
	Daima özel sektör	65	24,6
	Hemen kendi İşimi kurmak	22	8,3
	Bir süre başka bir işyerinde çalıştıktan sonra kendi işimi kurmak	133	50,4
Gelecekte kendi işinizi kurma ihtimaliniz nedir?	Çok Yüksek	31	11,7
	Yüksek	109	41,3
	Düşük	84	31,8
	Çok Düşük	33	12,5
	Yok	7	2,7
Toplam		264	100

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Ölçme aracı olarak öğrencilerin girişimcilik davranışının saptanabilmesi için, Leroy, ve diğerleri (2009) tarafından oluşturulan ve Mert (2018) tarafından geçerliliği ve güvenilirliği test edilen ölçek kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan girişimcilik eğilimi ölçeği 29 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğe verilen yanıtlar güvenilirlik analizi ile test edildiğinde Cronbach Alfa değeri 0,909 olarak bulunmuştur. Ölçeğe göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Girişimcilik eğilimi ölçeğine ilişkin olarak yapılan faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği değeri 0,899 ($p < .01$), Barlett Küresellik Test değeri ise $p < .01$ olarak tespit edilmiştir. Söz konusu ölçeğin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Mizah tarzlarını ölçmek için

Martin ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilen ve Yerlikaya (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan mizah tarzları ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, dört alt boyuttan ve 32 maddeden oluşmaktadır. Çalışmada bu ölçek için cronbach alfa değeri 0,802 olarak bulunmuştur. Mizah tarzları ölçeğine ilişkin olarak yapılan faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,791 ($p<.01$), Barlett Küresellik Test değeri ise $p<.01$ olarak tespit edilmiştir. Her iki ölçüm aracı için de beşli likert tipi ölçek kullanılmış olup “1= Kesinlikle katılmıyorum” ve “5=Kesinlikle katılıyorum” arasında değer almaktadır.

5 Analiz ve Araştırma Bulguları

Değişkenler arası korelasyon katsayıları Tablo 2’de sunulmuştur.

	Girişimcilik	Kendini Geliştirici Mizah	Katılımcı Mizah	Saldırgan Mizah	Kendini Yıkıcı Mizah
Girişimcilik	1				
Kendini Geliştirici Mizah	,092	1			
Katılımcı Mizah	,176**	,360**	1		
Saldırgan Mizah	,002	,006	,032	1	
Kendini Yıkıcı Mizah	,054	,275**	,145*	,380**	1

**Korelasyon değeri %1 güvenlik seviyesinde anlamlı ve * Korelasyon değeri %5 güvenlik seviyesinde anlamlı

Tablo 2. Değişkenlere Ait Korelasyon Katsayıları

Yapılan analizler sonucunda bağımsız değişken olan mizah tarzları alt boyutlarından sadece katılımcı mizah ile bağımlı değişken olan girişimcilik eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=0,176$; $p<.01$) bulunmuştur. Tablo 2’deki korelasyon analizi sonucuna göre H2a, H3a ve H4a hipotezleri desteklenmemiştir.

Bağımlı Değişken: Girişimcilik	EKK Katsayı Tahminleri	Standardize Edilmiş Katsayılar		t-istatistiği	p-değeri
		Katsayı	Std. Sapma.		
Sabit terim	3,118	,254		12,294	,000
Kendini Geliştirici Mizah	,022	,060	,025	,371	,711
Katılımcı Mizah	,126	,051	,163	2,486*	,014
Saldırgan Mizah	-,011	,049	-,015	-,220	,826
Kendini Yıkıcı Mizah	,020	,047	,029	,424	,672
F Değeri	2,180	p-değeri (F)	0,072	R ²	0,033

Tablo 3. Girişimcilik ile Mizah Tarzı Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Araştırmada girişimcilik ile mizah boyutları arasında ki ilişkiyi daha iyi anlamak için regresyon analizi yapılmıştır. Bu regresyon analizini sonuçları Tablo 3’te görülmektedir. Tablo 3’e göre model uyum iyiliği düşük seviyededir, ayrıca model bütün olarak %90 güvenlik seviyesinde anlamlı çıkmaktadır. Regresyon modelinde sadece katılımcı mizah boyutu ve sabit terimin istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre H1a hipotezi desteklenmiştir. Diğer mizah boyutlarının ise istatistiki olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Anlamlı değişkenlerden sabit terimin katsayısı için şu şekilde yorum yapmak mümkündür: Hiç mizah anlayışı olmayan bireylerin ortalama girişimcilik seviyesi 3,118’dir. Bununla beraber, diğer mizah seviyeleri sabit iken katılımcı mizah seviyesinin bir birim artması, girişimcilik seviyesinde ortalama 0,126 birim artışa neden almaktadır.

Araştırmanın bir diğer amacı da mizah tarzları düzeylerine göre girişimcilik eğilimi düzeyinin farklılaşım farklılaşmadığını incelemektir. Bu araştırma amacı doğrultusunda ölçekten alınan toplam puanların bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla parametrik analiz tekniklerinden bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır (Dönmez ve Uslu, 2015).

Analiz sonucuna göre Tablo 4’te genel anlamda kendini geliştirici mizah tarzını üç seviyede (düşük, orta, yüksek) ele alınmıştır. Düşük seviyesindeki kendini geliştirici mizah tarzı aralığında yer alan katılımcı sayısı yetersiz ($n=10$) bulunduğu için bu seviye analize dahil edilmemiştir. Tablo 4’te p değerinin 0,073 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer %95 güven seviyesinde ve 0,05 büyük olduğu için anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak p değerinin 0,07 olması 0,05’e uzak bir rakam olmadığı için göz ardı edilmemelidir. Buna göre H2b hipotezi desteklenmemiştir.

Kendini Geliştirici Mizah	n	Ortalama	p-değeri	anlamlılık
Orta	86	3,5915	0,07	> 0,05
Yüksek	177	3,7155		

Tablo 4. Katılımcıların Kendini Geliştirici Mizah Tarzı Düzeylerine göre Girişimcilik Eğilimleri Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre Tablo 5’da katılımcı mizah tarzı üç seviyede (düşük, orta, yüksek) ele alınmıştır. Düşük seviyesindeki katılımcı mizah tarzı aralığındaki katılımcı sayısı yetersiz (n=9) bulunduğu için analize dahil edilmemiştir. Tablo 5’te p değerinin 0,007 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer %95 güven seviyesinde ve 0,05 küçük olduğu için anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Tablo 5’ten de görülebileceği gibi katılımcı mizah düzeyi yüksek olanlar orta düzeyde olanlarla karşılaştırıldığında, girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre H1b hipotezi desteklenmiştir.

Katılımcı Mizah	n	Ortalama	p-değeri	anlamlılık
Orta	157	3,6021	0,007	<0,05
Yüksek	97	3,7838		

Tablo 5. Katılımcıların Katılımcı Mizah Tarzı Düzeylerine göre Girişimcilik Eğilimleri Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre Tablo 6’da saldırgan mizah tarzı üç seviyede (düşük, orta, yüksek) ele alınmıştır. Yüksek seviyesindeki saldırgan mizah aralığındaki katılımcı sayısı yetersiz (n=9) bulunduğu için analize dahil edilmemiştir. Tablo 6’da görüleceği üzere, p değeri 0,05’ten daha fazla olduğu için saldırgan mizah tarzı düzeyleri ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunmadığı anlaşılmıştır. Buna göre H3b hipotezi desteklenmemiştir.

Saldırgan Mizah	n	Ortalama	p-değeri	anlamlılık
Düşük	165	3,6775	0,68	>0,05
Orta	90	3,6498		

Tablo 6. Katılımcıların Saldırgan Mizah Tarzı Düzeylerine göre Girişimcilik Eğilimleri Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre kendini yıkıcı mizah tarzı üç seviyede (düşük, orta, yüksek) ele alınmıştır. Fakat, yüksek seviyesindeki kendini yıkıcı mizah tarzı aralığındaki katılımcı sayısı yetersiz bulunduğu için bu düzey analize dahil edilmemiştir. Tablo 7’de görüleceği üzere, p değeri 0,05’ten daha fazla olduğu için kendini yıkıcı mizah tarzı düzeyleri ile girişimcilik düzeyi arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmadığı anlaşılmıştır. Buna göre H4b hipotezi desteklenmemiştir.

Kendini Yıkıcı	n	Ortalama	p-değeri	anlamlılık
Düşük	94	3,6216	0,29	> 0,05
Orta	140	3,6962		

Tablo 7. Katılımcıların Saldırgan Mizah Tarzı Düzeylerine göre Girişimcilik Eğilimleri Ortalamalarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi Sonuçları

Yapılan analizler neticesinde, mizah tarzlarından sadece katılımcı mizah tarzı alt boyutu ile katılımcıların girişimcilik eğilimleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu öne süren H1a hipotezinin desteklendiği tespit edilmiştir. Ayrıca olumlu mizah tarzlarını ifade eden katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah tarzlarının düzeyi arttıkça, girişimcilik eğiliminin artacağı, bununla birlikte olumsuz mizah tarzlarını ifade eden saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzlarının düzeyi yükseldikçe de girişimcilik eğiliminin azalacağı öngörülmüş ve bu doğrultuda oluşturulan hipotezlerden sadece katılımcı mizah tarzı düzeyi arttıkça girişimcilik eğiliminin artacağını ifade edilen H1b hipotezinin desteklendiği bulunmuştur.

6 Sonuç ve Öneriler

Mizah olgusu, insanların bedensel yeteneği ile zihinsel zekasının her düzeyinde ve düzleminde, son derece farklı derecelerde ve davranış yansımalarında gerçekleşen bir söylem ve eylem şeklidir. Mizahın, insanların eğlenme ve dinlenme ihtiyaçları ile boş vakit geçirme amaçlarına uygun olarak gülme ve güldürme şeklinde bedensel gevşeme ve rahatlama yönü mevcuttur. Ayrıca, mizah başka bir bakış açısıyla zihinsel bir olgudur. Buna göre bireyler, içerisinde buldukları çeşitli zorluk ve güçlükler karşısında zekice gerçekleştirdikleri mizahi eylemler sayesinde gerçeklik sınırlarını ve mevcut kalıplaşmış yargıları aşmak suretiyle özgün düşünce ve yaratıcılık kapasitelerini artırma imkanı bulmaktadırlar (Büyükyılmaz, 2018). Chen ve Martin (2007), mizah olgusunu, birisi olumlu (katılımcı ve kendini geliştirici mizah), diğeri ise olumsuz (kendini yıkıcı ve saldırgan mizah) olmak üzere yine iki zıt anlam bileşenlerine ayırmaktadır. Aslına bakılırsa, yetenek ve zeka düzeyi ile yüksek kültürel birikimi vasat ve vasatın üzerinde olan kişilerin, mizahın olumlu boyutu ile ilişkilerinin nispeten daha fazla olması beklenmektedir. Buna karşılık, yetenek ve zeka düzeyi ile yüksek kültürel birikimi vasatın altında olan kişilerin, mizahın olumsuz boyutu ile ilişkilerinin nispeten daha fazla olduğu söylenebilir. Benzer bir durumun, bir girişimcilik özelliği olarak kabul edilen yaratıcılık için de söz konusu olduğu söylenebilir. Yani yaratıcılık düzeyi daha yüksek olan ve standartların ötesine geçebilen bireylerin olumlu mizah tarzına nispeten daha fazla sahip oldukları ve bu anlamda başkalarını aşağılayarak ve küçük görerek ya da kendisini değersiz ve önemsiz görerek

gelişen olumsuz bir mizah anlayışını daha az benimseyecekleri söylenebilir. Yaratıcılık kavramı, genel olarak düşünceler veya nesnelere arasındaki ilişkinin algılanması veya tamamen yeni görünen ifade biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Cade, 1982). Mizah ve yaratıcılık ile ilgili bazı çalışmalarda, yaratıcı insanların özelliklerine odaklanılmış ve mizahın yaratıcı kişilik özelliğiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer bazı çalışmalarda ise mizahın, yaratıcılık sürecindeki kolaylaştırıcı rolü incelenmiştir (Humke ve Schaefer, 1996). Genel yaratıcılığın hem mizahı anlama hem de mizah üretimi ile ne derecede ilişkili olduğunu inceleyen Babad'ın (1974) yaptığı araştırma bulgularına göre yaratıcılık düzeyi ile katılımcıların mizah üretme yetenekleri ilişkili bulunmasına rağmen, mizahı anlama düzeyi ile yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır (Akt. Martin, 1998). Bir başka çalışmada Humke ve Schaefer (1996) mizah ve yaratıcılık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu araştırmacılara göre mizah ve yaratıcılık, hem risk almayı hem de alışılmadık dışında tepkiler üretmeyi içerdiği için bu iki değişken ilişkili görülmektedir.

Bu çalışma özellikle girişimci bireylerin yaratıcılık, risk alma, fırsatları görebilme, proaktif davranabilme, sosyal ağlarını geliştirebilme ve zorluklar karşısında dirençli olma gibi literatürde genel olarak kabul gören ortak kişilik özelliklerinden yola çıkarak, bireylerin olumlu mizah tarzlarının ağırlıklı olduğu bir mizah anlayışı ile girişimcilik eğilimleri arasında pozitif bir ilişki olacağı öngörülmüştür. Bununla birlikte bu çalışmada, bireylerin olumsuz mizah tarzlarının ağırlıklı olduğu bir mizah anlayışı ile girişimcilik eğilimi arasında ise negatif yönlü bir ilişki olacağı öngörülmüştür. Yapılan analizler neticesinde sadece olumlu mizah tarzlarından biri olan katılımcı mizah ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer bir anlatımla kendini geliştirici, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzları ile katılımcıların girişimcilik eğilimleri arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiler olmadığı bulunmuştur. Diğer taraftan katılımcıların sahip oldukları mizah tarzı düzeyine göre girişimcilik eğilimlerinin farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan analizler neticesinde, katılımcıların sadece olumlu mizah tarzlarından katılımcı mizah düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ve katılımcıların katılımcı mizah anlayışı düzeyi arttıkça, girişimcilik eğilimlerinin düzeyinin de ortalamada arttığı bulunmuştur. Bu çalışmada girişimcilik eğilimi ile arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki ve fark bulunan tek mizah boyutu, etkileşimleri kolaylaştıran ve olumlu bir ortam yaratan sosyal bir kaynaştırıcı rolü olduğu ileri sürülen (Romero ve Cruthirds, 2006) katılımcı mizah tarzıdır.

Bu çalışmanın tek bir üniversitenin işletme ve endüstri mühendisliği bölümlerinde eğitim gören lisans öğrencileri üzerinde yapılmış olması, kısıtlarını teşkil etmektedir. Benzer çalışmaların daha farklı üniversitelerde ve bölümlerde de yapılmasına ihtiyaç vardır. Bununla birlikte hali hazırda girişimci olan ve girişimcilik faaliyetlerini devam ettiren örneklem üzerinde de konunun incelenmesi gerekmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda mizah tarzları ile girişimcilik eğilimi ve girişimcilik davranışları incelenirken yaratıcılığın aracı değişken olarak belirlendiği modeller kurulabilir. Bu çalışma ülkemizde mizah tarzları ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkileri inceleyen öncü araştırmalardan biri olarak, literatüre katkı sağlayacağı ve gelecekte girişimcilik kavramı üzerine yapılacak yeni çalışmalara farklı bir perspektif kazandıracağı umulmaktadır.

Kaynakça

- Aksay, B., & İplik, E., 2014. "Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinin (GET 2) Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **23**(2), 199-210.
- Rauch, A., & Frese, M., 2014. "Born to Be an Entrepreneur? Revisiting the Personality Approach to Entrepreneurship". *The Psychology of Entrepreneurship*, **41**.
- Baumol, W. J., 1968. "Entrepreneurship in economic theory". *The American economic review*, 64-71.
- Büyükyılmaz, Ozan, 2018. **İş Hayatında Mizah Kullanımı, Mizahın Çalışan Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkileri**. Ekin Yayınevi, Ankara
- Cade, B. W., 1982. "Humour and creativity". *Journal of Family Therapy*, **4**(1), 35-42.
- Chen, G. H., & Martin, R. A., 2007. "A comparison of humor styles, coping humor, and mental health between Chinese and Canadian university students", *Humor* **20-3**, 215-234.
- Cunningham, J. B., & Lischeron, J., 1991. "Defining entrepreneurship", *Journal of small business management*, **29**(1), 45-61.
- Dönmez C., Uslu S., 2015. "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Dergipark*, s. 461-482.
- Eker, Gülin Ögüt, 2014. **İnsan, Kültür, Mizah, Eğlence Endüstrisinde Tüketim Nesnesi Olarak Mizah**, 2. Baskı, Grafiker Yayınları Yayın No. 50, Ankara
- Fairlie, R. W., & Holleran, W., 2012. "Entrepreneurship training, risk aversion and other personality traits: Evidence from a random experiment". *Journal of Economic Psychology*, **33**(2), 366-378.
- Humke, C., & Schaefer, C. E., 1996. "Sense of humor and creativity. *Perceptual and motor skills*", **82**(2), 544-546.

- Kelly, W. E., 2002. "An investigation of worry and sense of humor". *The Journal of psychology*, **136**(6), 657-666.
- Kuiper, N. A., & Leite, C., 2010. "Personality impressions associated with four distinct humor styles", *Scandinavian Journal of Psychology*, **51**(2), 115-122.
- Kuratko, D. F., 2016. **Entrepreneurship: Theory, process, and practice**. Cengage Learning
- Leroy, H., Maes, J., Sels, L., Debrulle, J., 2009 . "Gender Effects on Entrepreneurial Intention: A TPB Multi-group Analysis at Factor and Indicator Level, In *Paper presented at the Academy of Management Annual Meeting* , Vol. 7, p. 11.
- Liu, K. W., 2012. "Humor Styles, Self-Esteem and Subjective Happiness", *Discovery – SS Student E-Journal*, **1**, 21-41.
- Martin, R. A., 1998. "Approaches to the sense of humor: A historical review", *The sense of humor: Explorations of a personality characteristic*, **15**.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., & Weir, K., 2003. "Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire", *Journal of research in personality*, **37**(1), 48-75.
- Mert, M. 2018. "Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Davranışı Arasındaki İlişki: Denizli Meslek Yksekokullarında Bir Araştırma", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstits, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Raab, G., Stedham, Y., & Neuner, M., 2005. "Entrepreneurial Potential: An Exploratory Study of Business Students in the US and Germany", *Journal of Business & Management*, **11**(2). 71-88.
- Robinson, P. B., Stimpson, D. V., Huefner, J. C., & Hunt, H. K., 1991. "An attitude approach to the prediction of entrepreneurship", *Entrepreneurship theory and practice*, **15**(4), 13-32.
- Romero, E. J., & Cruthirds, K. W., 2006. "The use of humor in the workplace", *Academy of Management Perspectives*, **20**(2), 58-69.
- Ruch, W., 1998. "Foreword and overview. Sense of humor: A new look at an old concept"., *The sense of humor: Explorations of a personality characteristic*, 3-14.
- Ruch, W., 2001. "The perception of humor", In *Emotions, qualia, and consciousness* 410-425.
- Samson, A. C., & Gross, J. J., 2012. "Humour as emotion regulation: The differential consequences of negative versus positive humour", *Cognition & emotion*, **26**(2), 375-384.
- Shane, S., & Venkataraman, S., 2000. "The promise of entrepreneurship as a field of research", *Academy of management review*, **25**(1), 217-226.
- Stieger, S., Formann, A. K., & Burger, C., 2011. "Humor styles and their relationship to explicit and implicit self-esteem" *Personality and Individual Differences*, **50**(5), 747-750.
- Thorson, J. A., & Powell, F. C., 1991. "Measurement of sense of humor", *Psychological Reports*, **69**(2), 691-702.
- Veselka, L., Schermer, J. A., Martin, R. A., & Vernon, P. A., 2010. "Relations between humor styles and the Dark Triad traits of personality", *Personality and Individual Differences*, **48**(6), 772-774.
- Yerlikaya, E. E., 2003. Mizah Tarzları leđi'nin Uyarlama alışması", ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstits Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.